

вайбхашики-сарваствівадини були навіть впевнені, що він цілком точно й адекватно відбивається в людській свідомості в процесі сприйняття. Але цей «об'єктивний світ у собі» зовсім і принципово не цікавив буддистів. Світ буддійської космології – це психокосм, тобто світ уже відбитий у свідомості людини, і в такий спосіб включений у його свідомість або точніше, в утворюючий його дхармічний потік, що став ніби частиною того, що можна назвати "особою". Адже тільки речей цього освоєного і привласненого суб'єктом світу можна бажати, тільки до них можна відчувати відразу і взагалі мати які-небудь афективні стани. Світ же як об'єктивна реальність зовсім байдужий нам перебуваючи "у безтурботності" і неприступності за межами нашої свідомості і нашої зацікавленості. При цьому буддисти прекрасно розуміли, що цей світ є зовсім по-різному для різних типів живих істот: світ як "місцеперебування" чітко корелює з рівнем розгортання свідомості різних живих істот і той самий «світ у собі» виявляється «зробленим» різними психокосмами для різних живих істот.

Ігор Зємцов

Євпаторійський педагогічний факультет Республіканського вищого навчального закладу «Кримський гуманітарний університет», Ялта

РАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВЕДАНТИ

Веданта є однією з ортодоксальних шкіл Індії. Своїм корінням вона сягає глибини історії, що налічує більше трьох тисячоліть. У ній виділяються різні напрями. Найважливішими з них є вишишта-адвайта (єдність розрізненого), двайта-веданта (подвійна веданта) і адвайта-веданта (неподвійна веданта). Найвідоміша з них – адвайта-веданта. Основні положення адвайта-веданти були сформульовані Шанкарою (788-820).

Згідно з його вченням, світ ілюзорний, просторові, тимчасові і причинні відносини нереальні. Єдиною реальністю є Брахман – ідеальна основа світу. Видимий світ є самоманіфестацією Брахмана і відношення між світом і Брахманом підкоряється принципу саткар'я-вада (наслідок міститься в причині). Щодо світу і Брахмана це означає, що в світі немає нічого такого, чого раніше не було в Брахманові. Єдиним джерелом пізнання Брахмана є священні тексти індуїзму – Веди, засновані на містичному досвіді стародавніх мудреців. Роль розуму як джерела пізнання зводиться лише до того, щоб несуперечливо тлумачити священне писання, спростовувати опонентів і впритул підводити до інтуїтивного збагнення мудрості Вед.

У другій пол.ХІХ ст.-першій пол.ХХ ст. веданта стала могутнім ідеологічним чинником, що сприяв духовному відродженню індійського народу, що, зрештою, привело до отримання Індією незалежності. Такі мислителі як Вівекананда, Ауробіндо Гхош та інші доклали немало зусиль для того, щоб на основі веданти сформувати практично дієве учення. Одним з найважливіших, пов'язаних з цим питань, було питання про раціоналізацію, засновану на містичній інтуїції веданти, тобто переклад її мовою розуму.

Особливо багато уваги приділив цій проблемі найбільший індійський філософ другої половини двадцятого століття Сарвепаллі Радхакрішнан (1888-1975).

Ця проблема вирішувалася ним при зіставленні філософії і релігії. При зіставленні цих духовних феноменів Радхакрішнан зупинився на декількох аспектах.

Перший аспект – загальносвітоглядний. Тут мислитель взагалі не розрізняє поняття «філософія» і «релігія», використовуючи їх як синоніми. Це стає можливим, оскільки, на думку філософа, загальносвітоглядні функції філософії і релігії повністю співпадають, що дозволяє не шукати відмінностей між ними. Радхакрішнан вважав, що першочергову роль у житті суспільства в цілому і окремої людини, зокрема, відіграють духовні витoki. Ослаблення їх веде до дисгармонізації суспільної та індивідуальної свідомості, що складає загрозу виживанню людської цивілізації в цілому. На думку філософа, це духовні витoki, закладені в людині від природи і є свого роду «інстинктом», що виявляється або у формі релігії, або філософії.

Наступний аспект розгляду релігії і філософії Радхакрішнаном – гносеологічний. Тут вказується на предмет вивчення філософії і релігії. Таким предметом проголошується Вище Буття, або те, що у веданті називається Брахманом. У цьому випадку поняття «релігія» і «філософія» не ототожнюються, оскільки при такому підході не можна було б говорити про відмінність філософії від релігії. Але про специфіку цих відмінностей не мовиться.

Ці відмінності виходять на перший план при зіставленні релігії і філософії як форм людського пізнання. При цьому Радхакрішнан досліджує пізнавальні здатності, які складають основу релігії і філософії і відрізняють їх один від одного. Для філософії такою пізнавальною здатністю визначається інтелект, а для релігії – інтуїція. На інтелекті, як вважає мислитель, базується заснований на логічному мисленні дискурсивний символізм. А інтуїція дає знання безпосереднього походження, що виражається за допомогою дескриптивного символізму. Мова йде про містичний досвід. Таким чином, у цьому аспекті можна говорити про альтернативні, як за способом дії, так і за результатом, варіанти розв'язання однієї і тієї ж задачі пізнання Вищого Буття. Один варіант пов'язаний з релігією, а другий – з філософією.

І, нарешті, останній аспект зіставлення Радхакрішнаном релігії і філософії, – динамічний. У цьому випадку мислитель показує, що відмінності між філософією і релігією вельми умовні. На думку мислителя, інтуїція та інтелект, дескриптивний символізм і подальша фіксація інтуїтивного досвіду у вигляді логічно сформульованих філософських доктрин у формі дискурсивного символізму, є єдиним процесом пізнання суті Вищого Буття. Релігія і філософія, будучи взаємообумовленими частинами єдиної системи, випробовують дію соціального середовища. При цьому релігія, як носій консервативних основ, несе відповідальність за збереження цілісності соціального організму, а філософія, що містить критичні, деструктивні основи, забезпечує розвиток суспільства, реагуючи на зміни відповідності між соціальною системою і зовнішнім середовищем, що розвивається.

1. Радхакришнан С. Индийская философия, тт. 1, 2. – М.: Изд-во иностранной литературы, 1956-1957. – Т. 1 – 623 с., т. 2 – 731с.;
2. Radhakrishnan S. The Brahma Sutra. The Philosophy of Spiritual Life. Transl. with an introd. and notes by S. Radhakrishnan. – New York: Harper, 1960, 606 p.;
3. Radhakrishnan S, The Hindu View of life. – London: Allen & Unwin, 1954, 133 p.;
4. Radhakrishnan S. Recovery of Faith, – Delhi: Orient Paperbacks, 1987, 187 p.

Олена Рошка

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

ЕЗОТЕРИЧНІ ЗАСАДИ ХАРАКТЕРНИЦТВА (ФЕНОМЕНУ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА)

Кожен народ на планеті унікальний та неповторний, і водночас він є невід'ємною частиною єдиного людського співтовариства. Якщо людина забуває власне коріння, це збіднює історію людства. Український народ у світовій спільноті посідає своє, визначене Богом гідне місце. І в цьому неабияка заслуга козацтва, формування та еволюційний розвиток якого пов'язані з основними подіями історії нашої країни та становлення Європи. Шлях вітчизняного козацтва – це перебіг перемог та трагедій, злетів та падінь. У XVII-XVIII ст. українське козацтво було не тільки національними збройними силами, але й головним фундатором української держави. Досліджуючи його, ми збагачуємо наші історичні знання і зміцнюємо науковий фундамент сучасного процесу державотворення. Народ, що має важку, але гідну історію, пам'ятає своє минуле, вартий достойного майбутнього.

Особливе місце в українському козацтві посідали характерники. Витоки характерництва йдуть ще з часів великого переселення арійських племен з України в Індію. У Ведах, давніх арійських писаннях, говориться, що у складі другої касти кшатрійів-правителів-воїнів існують загони, основу яких складають махаратхи - могутні воїни, здатні поодинці боротися проти тисяч. Лише вони володіли всіма п'ятьма видами зброї: зброєю для індивідуального поединку (мечі, палиці); зброєю типу списів, котрі тримають в руках або метають; «муктами» – знаряддям для метання стріл; «янтра-муктами» – великими металевими машинами; містичними стрілами «астрами», зарядженими духовною енергією ведичних мантр. Оскільки префікс «ма» в санскриті означає «великий», то «харатхи» і є ті самі характерники – магичні воїни, які володіють надзвичайним бойовим мистецтвом. [3, с.2]

Характерники мали глибоку віру в Бога, у самих себе, а також у долю – у ці три засади світу. Розвиток внутрішньої сили відбувався безпосередньо через отримання таємних знань. Усвідомлюючи єдність з Богом, характерник очищував душу, встановлював контроль над внутрішньою силою, заспокоював розум. Вони вважали своє тіло безсмертним. Знання приходили з одночасним розвитком розуму та сили. Енергію, внутрішню силу, міць характерники отримували завдяки приєднанню до божественної енергії Всесвіту. Внутрішній